

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

A.1	ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	1
A.2	ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΑ.....	1
A.3	ΙΣΤΟΡΙΚΑ.....	1
A.4	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ.....	2
A.4.1	ΓΕΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ.....	2
A.4.2	ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΑ - ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ.....	4
	ΝΑΟΣ.....	4
	<i>Θεμέλια</i>	4
	<i>Τοίχοι</i>	4
	<i>Κίονες - Πεσσοί</i>	4
	<i>Τόξα</i>	4
	<i>Θόλοι</i>	4
	<i>Συστήματα ενισχύσεως</i>	5
	<i>Στέγες</i>	5
	<i>Πατώματα</i>	5
	<i>Στοιχεία όψεων</i>	5
	<i>Γείσα</i>	5
	<i>Γεισίποδες, Ρόδακες, Ακροκέραμα, Σίμες</i>	5
	<i>Κοσμήτες</i>	6
	<i>Παραστάδες</i>	6
	<i>Θωράκια (Στηθαία-Κιγκλιδώματα)</i>	6
	<i>Λοιπά στοιχεία</i>	6
	<i>Επιχρίσματα</i>	6
	<i>Ανοίγματα</i>	6
	<i>Κουφώματα - Διαφράγματα</i>	6
	<i>Δάπεδα</i>	6
	<i>Κλίμακες</i>	7
	<i>Στοιχεία εσωτερικού – Εξοπλισμός</i>	7
	<i>Ρυθμολογικά στοιχεία διαρθρώσεως του εσωτερικού χώρου</i>	7
	<i>Παραστάδες</i>	7
	<i>Σφενδόνια</i>	7
	<i>Επίκρανα - Υφαψίδια</i>	7
	<i>Κοσμήτες</i>	7
	<i>Στοιχεία εξοπλισμού</i>	8
	<i>Τέμπλο</i>	8
	<i>Άμβων</i>	8
	<i>Δεσποτικός Θρόνος - Θωράκια</i>	8
	<i>Ηλεκτρομηχανολογικές εγκαταστάσεις</i>	8
	<i>Χρωματισμοί</i>	8
	ΠΕΡΙΒΑΛΛΩΝ ΧΩΡΟΣ.....	9
	<i>Μανδρότοιχοι</i>	9
	<i>Κιγκλιδώματα</i>	9
	<i>Αυλόθυρες</i>	9

	<i>Δάπεδα</i>	9
	<i>Κλίμακες</i> [βλ. <i>Κλίμακες Ναού</i>]	9
	<i>Φύτευση</i>	9
B.	ΔΙΑΓΝΩΣΗ	10
B.1	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	10
B.2	ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ	10
	α. Δομικά προβλήματα	10
	β. Οικοδομικά προβλήματα	10
	γ. Αισθητικά προβλήματα	10
	ε. Λειτουργικά προβλήματα	11
B.3	ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ	12
	ΝΑΟΣ	12
	<i>Θεμέλια</i>	12
	<i>Τοίχοι</i>	12
	<i>Κίονες - Πεσσοί</i>	12
	<i>Τόξα</i>	12
	<i>Θόλοι</i>	12
	<i>Συστήματα ενισχύσεως</i>	12
	<i>Στέγες</i>	13
	<i>Πατώματα</i>	13
	<i>Στοιχεία όψεων</i>	13
	<i>Γείσα</i>	13
	<i>Κεραμικός & Γύψινος Διάκοσμος (Γεισίποδες, Ρόδακες, Ακροκέραμα)</i>	13
	<i>Κοσμήτες</i>	13
	<i>Παραστάδες</i>	13
	<i>Θωράκια (Στηθαία-Κιγκλιδώματα)</i>	13
	<i>Λοιπά στοιχεία</i>	13
	<i>Επιχρίσματα</i>	13
	<i>Ανοίγματα</i>	14
	<i>Κουφώματα - Διαφράγματα</i>	14
	<i>Δάπεδα</i>	14
	<i>Στοιχεία εσωτερικού – Εξοπλισμός</i>	14
	<i>Ρυθμολογικά στοιχεία διαρθρώσεως του εσωτερικού χώρου</i>	14
	<i>Παραστάδες</i>	14
	<i>Σφενδόνια</i>	14
	<i>Επίκρανα - Υφασίδια</i>	15
	<i>Κοσμήτες</i>	15
	<i>Στοιχεία εξοπλισμού</i>	15
	<i>Τέμπλο</i>	15
	<i>Άμβων</i>	15
	<i>Δεσποτικός Θρόνος</i>	15
	<i>Ηλεκτρομηχανολογικές εγκαταστάσεις</i>	15
	<i>Χρωματισμοί</i>	15
	ΠΕΡΙΒΑΛΛΩΝ ΧΩΡΟΣ	15
	<i>Μανδρότοιχοι</i>	15
	<i>Κιγκλιδώματα</i>	15
	<i>Αυλόθυρες</i>	15
	<i>Δάπεδα</i>	16
	<i>Κλίμακες</i>	16
	<i>Φύτευση</i>	16
Γ.	ΠΡΟΤΑΣΗ	17
Γ.1	ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΕΠΕΜΒΑΣΕΩΣ	17
Γ.2	ΓΕΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΕΠΕΜΒΑΣΕΩΣ	18
Γ.3	ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΕΠΕΜΒΑΣΕΩΣ	19
	ΝΑΟΣ	19

Θεμέλια	19
Τοίχοι	19
Κίονες	19
Τόξα	20
Θόλοι	20
Συστήματα ενισχύσεως	21
Στέγες - Δώματα	22
Πατώματα	22
Στοιχεία όψεων	22
Γείσα	22
Παραστάδες	22
<i>Κεραμικός & Γύψινος Διάκοσμος (Γεισίποδες, Ρόδακες, Ακροκέραμα)</i>	23
<i>Κοσμήτες</i>	23
<i>Θωράκια (Στηθαία-Κιγκλιδώματα)</i>	23
<i>Λοιπά στοιχεία</i>	23
Επιχρίσματα	23
Ανοιγμάτα	24
Κουφώματα - Διαφράγματα	24
Δάπεδα	25
Ρυθμολογικά στοιχεία διαρθρώσεως του εσωτερικού χώρου	25
<i>Παραστάδες</i>	25
<i>Σφενδόνια</i>	25
<i>Κοσμήτες</i>	25
<i>Στοιχεία εξοπλισμού</i>	25
<i>Τέμπλο</i>	25
<i>Αμβων</i>	26
<i>Δεσποτικός Θρόνος - Θωράκια</i>	26
Ηλεκτρομηχανολογικές εγκαταστάσεις	26
Χρωματισμοί	26
ΠΕΡΙΒΑΛΛΩΝ ΧΩΡΟΣ	26
<i>Μανδρότοιχοι</i>	26
<i>Κιγκλιδώματα</i>	27
<i>Αυλόθυρες</i>	27
<i>Δάπεδα</i>	27
<i>Κλίμακες</i>	27
Γ.4 ΣΕΙΡΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ	29

A. ΤΟ ΜΝΗΜΕΙΟ

A.1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αν και η αρχιτεκτονική του ναού του Αγίου Δημητρίου Κερατέας δεν έχει ως σήμερα αποτελέσει το αντικείμενο ειδικής επιστημονικής μελέτης, αρκετά στοιχεία σχετικά με την ιστορία και την αρχιτεκτονική του μνημείου μας είναι γνωστά. Αυτά προέρχονται κυρίως από σχετικά με την τοπική ιστορία δημοσιεύματα και μελέτες γενικότερα για την ναοδομία της περιόδου κατά την οποία χτίστηκε ο ναός. Αυτά είναι τα εξής : Χρίστος Ρώμας, *Η Κερατέα της Αττικής*, Χρυσή Τομή, Κερατέα Αττικής 1987 και Γρηγόρης Α. Πουλημένος, *Η Ελλαδική Ναοδομία στην περίοδο του Νεοκλασικισμού (1830-1912)*, Πολυγραφημένη διδακτορική διατριβή, Αθήναι 1997.

A.2 ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΑ

Ο ναός βρίσκεται στην κεντρική πλατεία του οικισμού. Από τη νότια, ανατολική και βόρεια πλευρά περιβάλλεται από δρόμους, από τους οποίους ο ανατολικός και ο νότιος είναι σήμερα πεζοδρομημένοι. Η δυτική πλευρά του ναού βρίσκεται σε πλακοστρωμένο πλάτωμα, το οποίο μαζί με τον πεζοδρομημένο νότιο δρόμο και την αντίστοιχη διεύρυνση στο βόρειο δρόμο, δημιουργεί μια ευρύτερη πλατεία, η οποία συμπληρώνεται από τη συγκέντρωση των ανάλογων χρήσεων.

A.3 ΙΣΤΟΡΙΚΑ

Στη θέση του σημερινού ναού υπήρχε παλιός ναός που κατεδαφίστηκε το 1841 για να ανεγερθεί στη θέση του νέος, ο οποίος επίσης κατεδαφίστηκε το 1900, για να ανεγερθεί ο σημερινός¹. Λίγα πράγματα είναι γνωστά για τους ναούς αυτούς. Για τον πριν το 1841 αναφέρεται πως ήταν χτισμένος με μέλη παλαιότερων ή αρχαίων ναών: «ιδρυμένος όλο από μάρμαρα, αποκρούσματα αρχαίων ναών»². Από τον ναό αυτόν είναι πιθανότατα το μαρμάρινο ανάγλυφο του Αγίου Δημητρίου που βρίσκεται πάνω από την είσοδο του σημερινού ναού. Ο δεύτερος ναός ήταν τρίκλιτη βασιλική με υπερυψωμένο το μεσαίο κλίτος και με δύο σειρές κολώνες. Στεγαζόταν με αμφικλινή στέγη και είχε στην είσοδο πρόναο. Το μικρό του μέγεθος και οι αυξημένες ανάγκες των πιστών φαίνεται πως αποτέλεσαν τον λόγο κατεδάφισής του³.

¹ Χρίστος Γ. Ρώμας, *Η Κερατέα της Αττικής*, Χρυσή Τομή, Κερατέα Αττικής 1987, σελ. 121

² ο.π.

³ ο.π.

Για τον σημερινό ναό είναι γνωστό πως ήδη το 1898 είχαν γίνει σχέδια από το μηχανικό Β. Πασχάλη⁴, τα οποία όμως δεν εφαρμόστηκαν για να χτιστεί τελικά ο ναός πάνω σε σχέδια άγνωστου Γάλλου αρχιτέκτονα⁵. Ο ναός αποπερατώθηκε και εγκαινιάστηκε το 1910 και παραμένει σήμερα, στο μέγιστο βαθμό, στην αρχική του μορφή. Από τις ελάχιστες αλλοιώσεις της μορφής του είναι η κάλυψη των γωνιακών δωματίων με στέγη σε πρόσφατη σχετικά επέμβαση.

Ο ναός δεν έχει δεχθεί εσωτερικά και εξωτερικά ιδιαίτερα εκτεταμένες επεμβάσεις αναμορφώσεως, με εξαίρεση την κάλυψη με στέγες των γωνιακών διαμερισμάτων, λόγω προβλημάτων υγρασίας (βλ. παρακάτω), καθώς και την κατασκευή εξωτερικά μικρού δωματίου μεταξύ του νότιου τοίχου του ναού και του ανατολικού τοίχου της βάσης του νότιου κωδωνοστασίου, για τις ανάγκες στέγασης ενός γραφείου και ενός υγρού χώρου. Για λόγους υγρασίας, πρόσφατα, αγιογραφήθηκε εκ νέου ο ναός. Μέρος του εξοπλισμού του ναού, τέλος, έγινε στα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια.

A.4 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

A.4.1 ΓΕΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Ο ναός του Αγίου Δημητρίου Κερατέας είναι κτίσμα μεγάλων διαστάσεων. Το μέγιστο μήκος του, χωρίς τις κόγχες του ιερού, και το μέγιστο πλάτος του είναι αντίστοιχα 23,65 και 18,26 μ. περίπου. Αποτελεί τυπικό δείγμα της ναοδομίας του όψιμου Ελληνοβυζαντινισμού⁶, χαρακτηριστικό της οποίας είναι η ανάμιξη βυζαντινής τυπολογίας και ογκοπλασίας με ρωμανικά και κυρίως νεοκλασσικά μορφοπλαστικά και ρυθμολογικά στοιχεία⁷.

Τυπολογικά ο ναός ανήκει στους σύνθετους σταυροειδείς εγγεγραμμένους, από τους οποίους διακρίνεται για την ύπαρξη νεωτερισμών όπως υπερώου (γυναικωνίτη) καθώς και δύο εφαπτόμενων στο ναό πύργων κωδωνοστασίων, ανάμεσα στους οποίους, στη δυτική όψη υπάρχει στο ισόγειο, κάτω από το γυναικωνίτη, στοά, εν είδει ανοικτού εξωνάρθηκος⁸. Διακρίνεται επίσης για τις προέχουσες κεραίες και την ενοποίηση του κυρίως ναού με τον νάρθηκα. Σε όλους τους τοίχους, υπάρχουν παραστάδες σε αντιστοιχία με τους πεσσούς και τα υπερκείμενα τόξα. Στο ιερό διαμορφώνονται τρεις κόγχες, τρίπλευρες εξωτερικά. Ο τρούλλος του ναού είναι σε κάτοψη οκταγωνικός εξωτερικά. Οι κεραίες του σταυρού καλύπτονται με ημικυλινδρικούς θόλους, ενώ τα γωνιακά διαμερίσματα και τα παραβήματα με σταυροθόλια.

Η είσοδος στο εσωτερικό του γίνεται από τρεις θύρες από τα δυτικά, διασχίζοντας την στοά που καλύπτεται με σταυροθόλια και η οποία εγγράφεται μέσα στο γενικό περίγραμμα του ναού καθώς το δυτικό σκέλος του ναού και ο γυναικωνίτης καλύπτουν αυτήν. Δυνατότητα πρόσβασης στο εσωτερικό υπάρχει ακόμη από δύο θύρες στις εγκάρσιες κεραίες, ενώ το ιερό έχει επίσης ανεξάρτητη πρόσβαση από θύρα στο διακονικό. Η πρόσβαση στο γυναικωνίτη γίνεται εξωτερικά του ναού, διαμέσου των κλιμάκων των κωδωνοστασίων.

Ο φωτισμός του χώρου γίνεται από παράθυρα που ανοίγονται στο νότιο και το βόρειο τοίχο μονόλοβα στην πρώτη στάθμη και δίλοβα στην δεύτερη, στον άξονα των

⁴ Χρ. Ρώμας, *Η Κερατέα της Αττικής*, Χρυσή Τομή, Κερατέα Αττικής 1987, σελ. 122

⁵ ο.π.

⁶ Γρ. Πουλημένος, *Η Ελλαδική Ναοδομία στην περίοδο του Νεοκλασικισμού (1830-1912)*, Αθήνα 1997, σελ. 90

⁷ ο.π.

⁸ ο.π. σελ. 66

αντίστοιχων σκελών του σταυρού, από μεγάλα τρίλοβα παράθυρα που ανοίγονται στο ύψος της δεύτερης στάθμης, από το δίλοβο παράθυρο της κόγχης του αγίου βήματος, από τα μονόλοβα παράθυρα των κογχών των παραβημάτων, και από τα τρίλοβα παράθυρα της δεύτερης στάθμης του δυτικού τοίχου. Ο φωτισμός του εσωτερικού, τέλος, συμπληρώνεται από τα μονόλοβα παράθυρα του τυμπάνου του τρούλου και χρωματίζεται από τα χρωματιστά τζάμια που σφραγίζουν τα μαρμάρινα πλαίσια.

Αρχικά, στέγη κάλυπτε μόνο τον σταυρικό πυρήνα και τα γωνιακά διαμερίσματα κατέληγαν σε βατά δώματα, ενώ σήμερα καλύπτονται με δικλινή τμήματα στέγης, τα οποία αποτελούν συνέχεια των στεγών του ανατολικού και του δυτικού σκέλους του σταυρικού σώματος του ναού.

Η διαμόρφωση των όψεων παρουσιάζει κλασικιστική οργάνωση με την τριμερή διάρθρωση σε βάση κορμό και στέψη, όπου βάση αποτελεί όλη η στάθμη του ισογείου, κορμό αποτελεί η στάθμη του ορόφου και στέψη αποτελεί το στηθαίο μαζί με ολόκληρη την απόληξη των κωδωνοστασίων.

Οι βάσεις των, εφαιπτόμενων στο ναό, κωδωνοστασίων βρίσκονται στα δυτικά του ναού, έχουν σε κάτοψη σχήμα τετράγωνο διαστάσεων 4x4 μ. και αποτελούν λειτουργικά οργανικό τμήμα του ναού καθώς εξυπηρετούν την άνοδο στον γυναικωνίτη και την στέγη και παρουσιάζουν την ίδια δομική και μορφολογική διάρθρωση. Σε αντίθεση τα κωδωνοστάσια δομούνται από πεσσούς και παραστάδες, που συγκροτούν, σε κάθε πλευρά, δίλοβο τόξο και καλύπτονται από τρούλο.

A.4.2 ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΑ - ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ

ΝΑΟΣ

Ακολουθεί αναλυτική περιγραφή του κτηρίου ανά οικοδομικό στοιχείο:

Θεμέλια

Η μορφή της θεμελιώσεως των τοίχων, των πεσσών καθώς και των κίωνων του ναού είναι άγνωστη.

Τοίχοι

Από τα ελάχιστα σημεία που έχει καταπέσει το επίχρισμα στην εξωτερική πλευρά των τοίχων φαίνεται ότι οι τοίχοι είναι κατασκευασμένοι από αργούς λίθους και συνδετικό κονίαμα. Άγνωστη παραμένει η κατασκευή των γωνιών. Μπορούμε να υποθέσουμε με βάση την κατασκευή των τόξων ότι είναι κατασκευασμένες από λαξευτούς γωνιόλιθους. Οι τοίχοι του ναού φαίνεται ότι είναι αρμολογημένοι με το λευκό ασβεστοκονίαμα της δομής. Η τελική διαμόρφωση της επιφάνειας του αρμολογήματος έχει γίνει με πάτημα με το μυστρί, σε ελαφρά εσοχή και λοξά ως προς την επιφάνεια του τοίχου.

Κίονες - Πεσσοί

Οι πεσσοί του εσωτερικού του ναού έχουν σε κάτοψη σχήμα σταυρού, του οποίου το κάθε σκέλος αντιστοιχεί σε ένα τόξο ή σφενδόνιο των θόλων του ναού και έχει μήκος και φάρδος όσο η αντίστοιχη παραστάδα στους περιμετρικούς τοίχους, δηλαδή 12 x 64 εκ. Άγνωστο παραμένει το είδος, η ποιότητα και μορφή των λιθοσωμάτων, που τους συγκροτούν, εξαιτίας του υπάρχοντος επιχρίσματος.

Οι τέσσερις κίονες της στοάς της εισόδου, αντιθέτως είναι ολόσωμοι μαρμάρيني με κορινθιακά κιονόκρανα και βάση συνήθους διατομής που πατά σε τετράγωνη πλίνθο. Οι αντίστοιχες τους παραστάδες στους τοίχους των κωδωνοστασίων είναι επίσης ολόσωμες μαρμάρινες με κορινθιακά επίκρανα. Το ύψος των κίωνων και των παραστάδων μαζί με βάσεις και κιονόκρανα είναι συνολικά 3,62 μ.

Τόξα

Τα τόξα στο ναό είναι όλα επιχρισμένα. Είναι κατασκευασμένα, πιθανότατα από λαξευτούς ή ημιλαξευτούς λίθους από ασβεστόλιθο, όπως εμφανώς είναι και τα τόξα των ανοιγμάτων των εξωτερικών τοίχων, μετά την αποκάλυψη της δομής τους λόγω πτώσης του επιχρίσματος τους. Η μορφή τους είναι ημικυκλική και δεν έχουν πουθενά ελκυστήρες. Εξαιρέση αποτελούν τα τόξα του κωδωνοστασίου, τα οποία είναι κατασκευασμένα από τούβλα και έχουν στη στάθμη γενέσεως μεταλλικούς ελκυστήρες.

Θόλοι

Οι θόλοι του ναού είναι πέντε ειδών. Οι θόλοι που καλύπτουν τα σκέλη του σταυρού είναι ημικυλινδρικοί. Στα γωνιακά διαμερίσματα και την εξωτερική στοά είναι σταυροθόλια, ενώ στην κάλυψη των πύργων των κωδωνοστασίων γίνεται με φουρνικά. Ημισφαιρικοί είναι οι θόλοι που καλύπτουν τα κωδωνοστάσια και τον τρούλο, ενώ τεταρτοσφαιρικοί, τέλος είναι οι θόλοι που καλύπτουν τις κόγχες του ιερού.

Άγνωστη παραμένει ωστόσο η κατασκευή των θόλων λόγω της ύπαρξης επιχρίσματος με εξαίρεση τα κωδωνοστάσια των οποίων οι θόλοι είναι κατασκευασμένοι από οπτόπλινθους.

Συστήματα ενισχύσεως

Δεν παρατηρούνται εμφανή συστήματα ενισχύσεως όπως ελκυστήρες στα τόξα και τους θόλους, καθώς το κτήριο έχει σχεδιασθεί έτσι ώστε να παραλαμβάνονται οι οριζόντιες ωθήσεις των τόξων και θόλων από μεγάλες μάζες λιθοδομής των τοίχων και των δευτερευόντων θόλων (γωνιακά διαμερίσματα).

Άγνωστο παραμένει, ωστόσο, αν υπάρχουν κρυφοί ελκυστήρες ή ξυλοδεσιές στο πάχος του τοίχου.

Στέγες

Οι στέγες του ναού είναι διαμορφωμένες απευθείας επάνω στα εξωράχια της θολοδομίας με άγνωστης σύστασης γεμίσματα. Η στέγη που υπάρχει σήμερα είναι νεότερη, καλύπτεται με κεραμιδιά ρωμαϊκού τύπου και παραμένει άγνωστο αν έχουν γίνει οι απαραίτητες εργασίες στεφάνωσης της. Καλύπτει δε και τα γωνιακά διαμερίσματα που αρχικά ήταν δώματα.

Η επικάλυψη του τρούλου είναι με ρωμαϊκού τύπου κεραμίδια. Είναι κατασκευασμένη την τελευταία εικοσαετία σε αντικατάσταση της αρχικής κεράμωσης με ειδικής κατασκευής εφυαλωμένα κεραμίδια (τύπου Τσίλλερ).

Πατώματα

Η κατασκευή του πατώματος του ναού δεν είναι ακριβώς γνωστή. Πιθανότατα αυτό είναι κατασκευασμένο απλά, επάνω στο κατάλληλα διαμορφωμένο με εκσκαφές και επιχώσεις φυσικό έδαφος.

Η κατασκευή του πατώματος του υπερώου επίσης δεν είναι ακριβώς γνωστή. Πρέπει, ωστόσο, να θεωρηθεί βέβαιο ότι αυτό είναι κατασκευασμένο με επιχώσεις επάνω στα εξωράχια της θολοδομίας.

Στοιχεία όψεων

Γείσα

Τα γείσα του ναού είναι κατασκευασμένα από μία προεξέχουσα σχιστόπλακα στην οποία πατούν επάλληλες σειρές οπτόπλινθων, που φέρουν τραβηχτά επιχρίσματα, με μορφολογία τυπικού ιωνικού γείσου.

Μορφολογική ενότητα παρουσιάζεται σήμερα στο γείσο του ναού και των κωδωνοστασίων, ενώ απλοποίηση παρατηρείται στο γείσο του τρούλου καθώς και στα λοιπά διακοσμητικά του στοιχεία. Ένα τρίτο είδος γείσου παρουσιάζεται στην βάση και στην στέψη των κωδωνοστασίων. Πρόκειται για ιωνικού ρυθμού γείσο με κιλλίβαντες κατά διαστήματα, μεταξύ των οποίων διατάσσονται φατνώματα ή ρόδακες. Απλούστερο, τέλος, γείσο υπάρχει στην αετωματική στέψη των συνεπτυγμένων προτύλων, στις όψεις του νότιου και του βόρειου σκέλους.

Γεισίποδες, Ρόδακες, Ακροκέραμα, Σίμες

Τμήμα του διακόσμου αποτελούν οι γύψινοι γεισίποδες και οι ρόδακες που βρίσκονται κάτω από τα γείσα των κωδωνοστασίων. Οι γεισίποδες έχουν μικρές διαστάσεις, χονδροκόκκινο χρώμα και ρόλο διακοσμητικό. Οι ρόδακες βρίσκονται ανάμεσα στους γεισίποδες του άνω γείσου του κωδωνοστασίου.

Τα κεραμικά ακροκέραμα φέρουν κορινθιάζουσα διακόσμηση και οι σίμες έχουν μορφή διπλών ελίκων εν σειρά.

Κεραμικά κορινθιακά επίκρανα, στέφουν τις παραστάδες των θυρωμάτων των δύο κεραιών.

Κοσμήτες

Στο κτήριο υπάρχουν διάφοροι κοσμήτες. Ένα είδος τους περιτρέχει το κτήριο εξωτερικά στη στάθμη του πατώματος του υπερώου και έχει την ίδια κατασκευή με τα γείσα από τα οποία διαφοροποιείται στην μορφολογία. Απλούστεροι σε μορφή κοσμήτες περιτρέχουν ανοίγματα και τόξα και ένα τρίτο είδος σχηματίζει τους ρόδακες των κωδωνοστασίων. Όλοι είναι διαμορφωμένοι σε τραβηγτό επίχρισμα.

Παραστάδες

Σε όλες τις γωνίες του ναού και της άνω στάθμης των πύργων των κωδωνοστασίων υπάρχουν διαμορφωμένες ελαφρώς προέχουσες παραστάδες διαμορφωμένες από επίχρισμα. Με εξαίρεση αυτές του ανατολικού σκέλους του σταυρικού πυρήνα, όλες φέρουν απλό γεωμετρικό διάκοσμο, με διμερή διάρθρωση, που διαμορφώνεται με ελαφρά προεξοχή του επιχρίσματος και διαφοροποίηση του χρώματος που για την παραστάδα είναι λευκό και το διάκοσμό της παραμένει το χρώμα των τοίχων.

Θωράκια (Στηθαία-Κιγκλιδώματα)

Τα κωδωνοστάσια διατηρούν χτιστό στηθαίο που με τη διαμόρφωση του επιχρίσμάτος του σε εσοχή και την αλλαγή του χρωματισμού μιμείται μαρμάρινο θωράκιο.

Στα δε γωνιακά διαμερίσματα διατηρούνται σήμερα τα αρχικά χτιστά από οπτόπλινθους κιγκλιδώματα πίσω από τα οποία έχει κτιστεί νεότερος τοίχος έτσι ώστε σήμερα να σχηματίζεται σειρά κογχών χρωματισμένων κυανών.

Λοιπά στοιχεία

Στις γωνίες των πύργων των κωδωνοστασίων στην πρώτη στάθμη διαμορφώνεται το επίχρισμα κατ' απομίμηση προεχόντων λαξευτών γωνιολίθων.

Επιχρίσματα

Τόσο οι όψεις όσο και το εσωτερικό του ναού καλύπτεται πλήρως από τριπτά επιχρίσματα, τα οποία φαίνεται ότι είναι τα αρχικά. Τα επιχρίσματα είναι από ασβεστοκονίαμα και είχαν γενικά μικρό πάχος.

Ανοίγματα

Βλ. Πίνακα ανοιγμάτων - κουφωμάτων

Κουφώματα - Διαφράγματα

Βλ. Πίνακα ανοιγμάτων - κουφωμάτων

Δάπεδα

Το δάπεδο του ναού, του γυναικωνίτη και της στοάς, είναι κατασκευασμένο από πλάκες λευκού και γκριζου μαρμάρου σε ζατριοειδείς διατάξεις.

Κλίμακες

Οι κλίμακες ανόδου προς τη στοά και τις πλάγιες θύρες του ναού είναι κατασκευασμένες από ολόσωμα τεμάχια μαρμάρου.

Οι εσωτερικές κυκλικές κλίμακες που βρίσκονται στους πύργους των κωδωνοστασίων εξυπηρετούν την άνοδο στον γυναικωνίτη και τη στέγη. Ανελίσσονται περί ένα κεντρικό στύλο διαμέτρου 50 εκ. και έχουν πλάτος 1,12 μ. με πατήματα ελαφρώς μεταρρυθμισμένα ως προς το κέντρο του στύλου. Η κατασκευή τους δεν είναι ακριβώς γνωστή. Τα πατήματα και τα ρίχτια είναι επικαλυμμένα με μαρμάρινες πλάκες.

Στοιχεία εσωτερικού – Εξοπλισμός

Ρυθμολογικά στοιχεία διαρθρώσεως του εσωτερικού χώρου

Τα κλασικιστικής μορφολογίας ρυθμολογικά - μορφολογικά στοιχεία που διαρθρώνουν το εσωτερικό του ναού είναι :

Παραστάδες

Όπως έχει ήδη αναφερθεί τα τόξα του εσωτερικού έχουν στους πεσσούς την μορφολογική τους συνέχεια στις παραστάδες. Αντίστοιχες παραστάδες σε συνέχεια των τόξων υπάρχουν και στους τοίχους, γεγονός που δικαιολογεί το ενίοτε σύνθετο σχήμα τους καθώς αντιστοιχούν σε διπλά τόξα ή σε πεσσούς που αντιστοιχούν σε διπλά τόξα. Έχουν στην απλή τους μορφή διατάσεις 12x64 εκ. Ο τρόπος κατασκευής τους δεν είναι γνωστός. Το πιθανότερο είναι αυτές να είναι κατασκευασμένες από λιθοδομή.

Σφενδόνια

Σε αντιστοιχία με τη συνέχεια των παραστάδων της πρώτης στάθμης στη δεύτερη, υπάρχουν στους ημικυλινδρικούς θόλους του σταυρού σφενδόνια, ύψους αναλόγου της προεξοχής της παραστάδας.

Επίκρανα - Υφαψίδια

Σε κάθε σημείο συμβολής ενός υπερυψωμένου τόξου και σφενδονίου με την αντίστοιχη παραστάδα βρίσκεται ένα επίκρανο κατασκευασμένο από τραβηχτό επίχρισμα.

Στον ανατολικό εξωτερικό τοίχο του ναού οι παραστάδες, των τοξοστοιχιών στις οποίες διαλύονται ο τοίχοι του βόρειου σκέλους, ξεκινούν από υφαψίδια στο ύψος των 3,6 μέτρων.

Κοσμήτες

Κοσμήτης από τραβηχτό επίχρισμα περιτρέχει την εσωτερική παρειά των εξωτερικών τοίχων στο ύψος του πατώματος του γυναικωνίτη.

Κοσμήτης περιτρέχει επίσης τον τρούλλο στη στάθμη γενέσεως του ημισφαιρικού θόλου του, τη βάση του τυμπάνου και, λίγο πιο κάτω, στη στεφάνη, άλλος κοσμήτης οριοθετεί την μετάβαση από την επιφάνεια των σφαιρικών τριγώνων στην κυλινδρική επιφάνεια του τυμπάνου.

Στοιχεία εξοπλισμού

Τέμπλο

Το μαρμάρινο τέμπλο του ναού είναι κατασκευασμένο με τη χαρακτηριστική ελληνοβυζαντινή μορφολογία. Είναι τοποθετημένο μεταξύ των πεσσών που χωρίζει το ιερό βήμα από τον υπόλοιπο ναό και για αυτό αποτελείται από τρία μέρη. Παρουσιάζει τυπική κλασικιστική διάρθρωση με βάση, κορμό και στέψη. Έχει τη μορφή τοίχου, η επιφάνεια του οποίου είναι διαρθρωμένη με παραστάδες που φέρουν τόξα έτσι ώστε να σχηματίζεται σειρά αψιδωμάτων. Το τμήμα του τέμπλου που αντιστοιχεί στο άγιο βήμα έχει πέντε αψιδώματα. Στο κεντρικό από αυτά ανοίγεται η Ωραία Πύλη. Το τμήμα αυτό του τέμπλου προεξέχει από το πρόσωπο του υπολοίπου τοίχου, ώστε να σχηματίζεται ένα είδος συνεπτυγμένου προπύλου με κίονες από πράσινο μάρμαρο και αετωματική απόληξη ψηλά, ενώ στα δύο άλλα τμήματα της προθέσεως και του διακονικού, η κιονοστοιχία αποτελείται από δύο αψιδώματα, από τα οποία το παρά τον πεσσό του ναού τμήμα χρησιμεύει ως θύρα.

Άμβων

Ο άμβων του ναού είναι μαρμάρινος, νεοβυζαντινής μορφολογίας, κατασκευασμένος το 1950 από τους Κ. Περράκη και Μ. Σκαρή. Φέρεται από μαρμάρινο κίονα από πράσινο μάρμαρο με κιονόκρανο βυζαντινής μορφολογίας.

Δεσποτικός Θρόνος - Θωράκια

Ο δεσποτικός θρόνος είναι μαρμάρινος νεοβυζαντινής μορφολογίας. Αποτελεί ενιαίο σύνολο με τον άμβωνα και τα θωράκια της σολέας καθώς παρουσιάζουν ίδια κατασκευαστικά και μορφολογικά στοιχεία. Είναι κατασκευασμένος το 1946 όπως αναφέρεται σε σχετικές επιγραφές.

Ηλεκτρομηχανολογικές εγκαταστάσεις

Η ηλεκτρική εγκατάσταση του ναού είναι σχετικώς προσεγγμένη. Το δίκτυο των καλωδιώσεων είναι επιμελώς κρυμμένο στην άνω πλευρά των κοσμητών, παραμένει ωστόσο επισκέψιμο. Η θέρμανση και ψύξη του ναού γίνεται από κλιματιστικές μονάδες που βρίσκονται δίπλα στον βόρειο και νότιο τοίχο του κτηρίου.

Χρωματισμοί

Στο εξωτερικό του ναού ο νεωτερικός χρωματισμός με πλαστικά χρώματα συμπληρώνει τη ρυθμολογική του διάρθρωση με τα κλασικιστικής μορφολογίας στοιχεία που αναφέρθηκαν.

Το εσωτερικό του ναού καλύπτεται ολόκληρο από την πρόσφατη νεοβυζαντινής τεχνοτροπίας αγιογράφηση, η οποία καλύπτει και τα διάφορα ρυθμολογικά στοιχεία της κλασικιστικής μορφολογίας

ΠΕΡΙΒΑΛΛΩΝ ΧΩΡΟΣ

Μανδρότοιχοι

Η αυλή περιβάλλει το ναό από την βόρεια την ανατολική και νότια πλευρά. Παραμένει στην ίδια στάθμη, που είναι συνεπίπεδη με την πλατεία δυτικά του ναού. Ορίζεται από κιγκλίδωμα και μανδρότοιχο, που ουσιαστικά είναι αναλημματικός τοίχος, καθώς ο δρόμος ανατολικά του ναού βρίσκεται χαμηλότερα από την στάθμη της πλατείας.

Ο τοίχος είναι κτισμένος από αργούς ή ημιλαξευτούς ακανόνιστους λίθους από ασβεστόλιθο και ασβεστοκονίαμα, κατά το πολυγωνικό σύστημα. Έχει φαρδύ αρμολόγημα από κονίαμα με υψηλή περιεκτικότητα σε τσιμέντο, το οποίο φέρει αξονικά βαμμένο χάραγμα, σε απομίμηση αρμού. Ο τοίχος φέρει στέψη από σκυρόδεμα, η οποία αποτελεί και βάση για το κιγκλίδωμα και τους από λευκό μάρμαρο πεσσίσκους που συμπληρώνουν την περιφραξη.

Κιγκλιδώματα

Τα σιδηρά κιγκλιδώματα της αυλής και παρουσιάζουν μία κλασική τριμερή, καθ' ύψος, διάρθρωση με βάση κορμό και στέψη. Κατά μήκος παρουσιάζουν επαναλαμβανόμενο μοτίβο από πλαίσιο που ορίζεται από χοντρότερες ράβδους και το οποίο παρουσιάζει τριμερή κατά μήκος διαμέριση με το κεντρικό μέρος να φέρει στο κέντρο σταυρό. Είναι κατασκευασμένα από σφυρήλατες σιδηρές ράβδους τετραγωνικής κυρίως διατομής κατάλληλα διαμορφωμένες και συνδεδεμένες μεταξύ τους με εντορμίες και ηλώσεις. Είναι βαμμένες με μαύρο χρώμα.

Αυλόθυρες

Στην περιφραγμένη αυλή υπάρχουν δύο αυλόθυρες. Η κύρια αυλόθυρα βρίσκεται στην νότια πλευρά στον άξονα με την νότια θύρα του ναού. Ορίζεται από δύο πεσσούς από λευκό μάρμαρο που πατούν στο έδαφος και φέρουν βάση, κορμό και στέψη συνήθους μορφολογίας. Η θύρα είναι μεταλλική δίφυλλη διαρθρωμένη, μορφολογημένη και κατασκευασμένη με τα ίδια στοιχεία που είναι και το κιγκλίδωμα. Διαφοροποιείται από αυτό στο ότι τα μεταλλικά θυρόφυλλα είναι ψηλότερα από το κιγκλίδωμα, έχουν δύο σταυρούς σε κάθε φύλλο και βάση από τυφλό λεπτό μεταλλικό φύλλο, σε αντιστοιχία με το ύψος του μανδρότοιχου εκατέρωθεν αυτής. Είναι βαμμένη με το ίδιο χρώμα με το κιγκλίδωμα και στηρίζεται σε μεταλλικούς στροφείς πακτωμένους στους πεσσούς.

Η δευτερεύουσα αυλόθυρα είναι στην δυτική όψη του ναού δίπλα ακριβώς στην βάση του κωδωνοστασίου. Δεν παρουσιάζει δομή και μορφή αυλόθυρας καθώς τα δύο ανοιγόμενα φύλλα της, αποτελούνται από το βασικό πλαίσιο της κατά μήκος διάρθρωσης του κιγκλιδώματος.

Δάπεδα

Το δάπεδο της αυλής είναι κατασκευασμένο από τσιμεντοκονίαμα και αρμούς διαστολής.

Κλίμακες [βλ. Κλίμακες Ναού]

Φύτευση

Στην αυλή του ναού υπάρχει φύτευση με δέντρα και θάμνους. Τα δέντρα βρίσκονται κυρίως στην νότια πλευρά και είναι φοίνικες (κανάριων νήσων και ουασινηκτόνια) πεύκα, κυπαρίσια και δάφνες. Μερικά από αυτά είναι μέρος της αρχικής φύτευσης του ναού (ουασινηκτόνια και κυπαρίσι) Στην νότια και ανατολική πλευρά υπάρχουν θάμνοι και μικρά δέντρα όπως αγγελικές, πασχαλιές και τριανταφυλλιές.

B. ΔΙΑΓΝΩΣΗ

B.1 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο ναός του Αγίου Δημήτριου Κερατέας, είναι αναμφισβήτητα ένα αξιόλογο νεώτερο μνημείο για την πόλη της Κερατέας, αλλά και για την ευρύτερη περιοχή, καθώς πρόκειται για ένα σημαντικό αρχιτεκτονικό έργο χαρακτηριστικό της «Ελληνοβυζαντινής Σχολής» της ναοδομίας του κλασικισμού. Επί πλέον αποτελεί εξαιρετικό δείγμα των μεγάλων διαστάσεων και υψηλών προθέσεων ενοριακών ναών που κτίζονταν στις ακμάζουσες πόλεις και κωμοπόλεις αλλά και στα ελληνικά χωριά στα τέλη του 19^{ου} και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα.

B.2 ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ

Ο ναός βρίσκεται σε γενικά καλή κατάσταση διατήρησης, με κατά τόπους περιορισμένα προβλήματα, που εστιάζονται σε φθορές των επιχρισμάτων.

α. Δομικά προβλήματα

Τα μνημείο δεν αντιμετωπίζει δομικά προβλήματα. Οι ελάχιστες μικρορρηγματώσεις που παρατηρούνται σε μερικά τόξα ανοιγμάτων αποτελούν εκδήλωση κάποιας δυναμικής καταπόνησης και όχι κάποιου φαινομένου εν εξελίξει και για αυτό δεν εμπνέουν ιδιαίτερη ανησυχία.

β. Οικοδομικά προβλήματα

Το μνημείο αντιμετωπίζει τοπικά περιορισμένα οικοδομικά προβλήματα, που σχετίζονται με την κατερχόμενη υγρασία και την διαβροχή των όψεων. Δυσάρεστο αποτέλεσμά τους είναι ο περιορισμένος σε έκταση αποχρωματισμός των αβιογραφημένων επιχρισμάτων στο εσωτερικό και η φθορά και πτώση τμημάτων των επιχρισμάτων εξωτερικά.

γ. Αισθητικά προβλήματα

Σοβαρό αισθητικό πρόβλημα δημιουργούν στο ναό σήμερα τα φθαρμένα ή και κατά τόπους εντελώς κατεστραμμένα επιχρίσματα και χρώματά στις όψεις του.

δ. Προβλήματα αναδείξεως της ιστορικής & αρχαιολογικής αξίας του μνημείου

Εξαιτίας της κακής καταστάσεως των όψεών του η ιστορική και αρχαιολογική αξία του μνημείου δεν αναδεικνύεται ικανοποιητικά. Επιπλέον, η νεώτερη επέμβαση της κάλυψης των γωνιακών διαμερισμάτων με στέγη σε συνέχεια της στέγης του σταυρικού πυρήνα αλλοιώνει την αρχική του μορφή.

ε. Λειτουργικά προβλήματα

Ο ναός αντιμετωπίζει περιορισμένα λειτουργικά προβλήματα, που σχετίζονται με τις σύγχρονες απαιτήσεις και ανάγκες, εξ αιτίας της ανυπαρξίας ή ανεπάρκειας ορισμένων χώρων κοινής εξυπηρετήσεως, όπως είναι οι χώροι υγιεινής, καλύψεως λειτουργικών αναγκών του ναού, όπως το γραφείο και της δυσλειτουργίας άλλων, όπως οι βοηθητικοί χώροι που προέκυψαν από την κάλυψη των γωνιακών διαμερισμάτων, των οποίων η θέση και η πρόσβαση συντελεί πρακτικά στο να μη χρησιμοποιούνται.

B.3 ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ

Ακολουθεί αναλυτική περιγραφή των προβλημάτων που εντοπίστηκαν στο μνημειακό συγκρότημα.

ΝΑΟΣ

Θεμέλια

Από τις παρατηρήσεις στους τοίχους του, δεν υπάρχουν ενδείξεις για προβλήματα στη θεμελίωση του ναού.

Τοίχοι

Οι τοίχοι του ναού δεν αντιμετωπίζουν δομικά προβλήματα. Οι μικρές ρηγματώσεις που εντοπίζονται σε διάφορα σημεία των τοίχων είναι χαρακτηριστικές της παθολογίας που σχετίζεται με τη δράση σεισμού. Εστιάζονται κυρίως στον βόρειο εξωτερικό τοίχο σε και ξεκινούν από κλειδιά τόξων.

Κίονες - Πεσσοί

Οι μαρμάρινοι κίονες του ναού της στοάς δεν αντιμετωπίζουν προβλήματα, εκτός από την περιορισμένη τοπική αποφλοίωση των ακμών τους στο σημείο έδρασης του κορμού τους στην βάση τους, χαρακτηριστικό, επίσης, της κίνησής τους κατά τη δράση σεισμού.

Οι πεσσοί του εσωτερικού διατηρούνται σε καλή κατάσταση, ενώ οι πεσσοί του κωδωνοστασίου έχουν χάσει κατά τόπους το επίχρισμά τους με αποτέλεσμα να έχει αποπλυθεί και διαβρωθεί το συνδετικό κονίαμα δομής τους καθώς και οι οπτόπλινθοι με τους οποίους είναι κατασκευασμένοι.

Τόξα

Τα τόξα του ναού είναι σε καλή γενικά κατάσταση, με περιορισμένες μόνο τοπικές ρηγματώσεις που σημειώνονται στα τόξα των ανοιγμάτων των εξωτερικών τοίχων

Θόλοι

Η θολοδομία βρίσκεται σε γενικά καλή κατάσταση και δεν παρουσιάζει, μετά την πρόσφατη τοιχογράφιση, ρωγμές ή άλλη παθολογία.

Συστήματα ενισχύσεως

Αν και δεν παρατηρούνται προβλήματα που να σχετίζονται με τις πλάγιες ωθήσεις θόλων και τόξων στον ναό και παρά το γεγονός της εξουδετέρωσης των πλάγιων ωθήσεων των θόλων του σταυρικού πυρήνα από την μάζα των σταυροθολίων των γωνιακών διαμερισμάτων, η ανυπαρξία ελκυστήρων αποτελεί ένα εν δυνάμει κίνδυνο για το μέλλον, παρά την καλή μέχρι σήμερα συμπεριφορά της κατασκευής.

Στέγες

Η πρόσφατα ανακατασκευασμένη στέγη του ναού δεν παρουσιάζεται τεχνικά προβλήματα, αλλά ούτε και δημιουργεί σοβαρά αισθητικά προβλήματα, παρ' ότι αλλοιώνει κατά τόπους την αρχική μορφή του.

Πατώματα

Το πατώματα του ναού δεν παρουσιάζουν εμφανή προβλήματα.

Στοιχεία όψεων

Τα μορφολογικά στοιχεία των όψεων είναι τα στοιχεία του μνημείου που παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη φθορά .

Γείσα

Τα γείσα παρουσιάζουν μεγάλο πρόβλημα καθώς το διαβρωμένο επίχρισμα επικάλυψής τους αποκολλάται και πέφτει με τον κίνδυνο τραυματισμού περαστικών και αποκαλύπτοντας την φέρουσα κατασκευή, τους επιταχύνοντας έτσι στην διάβρωσή της.

Κεραμικός & Γύψινος Διάκοσμος (Γεισίποδες, Ρόδακες, Ακροκέραμα)

Οι γύψινοι γεισίποδες του παρουσιάζουν μεγάλο βαθμό διάβρωσης καθώς παρατηρείται απόπλυση του γύψου στο εσωτερικό παρά τη διατήρηση του εξωτερικού στρώματος που διατηρείται χάρη στη βαφή του. Ενώ οι ρόδακες διατηρούνται σε καλύτερη κατάσταση.

Τα κεραμικά ακροκέραμα διατηρούνται σε καλή κατάσταση στην στέγη ενώ μερική καταστροφή παρουσιάζουν στο πρόπυλο της βόρειας κεραίας πιθανότατα από κάποιο χτύπημα. Σε καλή κατάσταση διατηρούνται τέλος και τα κεραμικά επίκρανα των δύο προπύλων.

Κοσμήτες

Μεγάλη φθορά και καταστροφή παρουσιάζουν οι κοσμήτες στις όψεις, ανάλογη με αυτή των γείσων.

Παραστάδες

Ανάλογη φθορά και τμηματική καταστροφή παρουσιάζουν και τα επιχρίσματα των παραστάδων.

Θωράκια (Στηθαία-Κιγκλιδώματα)

Φθορά και τμηματική καταστροφή παρατηρείται τέλος και στα στηθαία.

Λοιπά στοιχεία

Η κατ' απομίμηση γωνιολίθων διαμόρφωση του επιχρίσματος στις γωνίες των πύργων των κωδωνοστασίων παρουσιάζει ανάλογη φθορά.

Επιχρίσματα

Αν και τα περισσότερα ρυθμολογικά στοιχεία των όψεων από τραβηχτό επίχρισμα παρουσιάζουν μεγάλη φθορά, τα ίδια τα επιχρίσματα των κυρίως επιφανειών του τοίχου

είναι σε μέτρια γενικά κατάσταση με κατά τόπους μόνο σοβαρότερα προβλήματα. Οι μικρορρηγματώσεις που παρατηρούνται σε αυτά συνδέονται με αντίστοιχες μικρορρηγματώσεις των ίδιων των τοίχων.

Τα επιχρίσματα του εσωτερικού φαίνεται ότι είναι σε καλή γενικά κατάσταση.

Ανοίγματα

Αν και τα ανοίγματα είναι επιχρισμένα, μπορούμε να υποθέσουμε ότι διατηρούνται γενικά σε καλή κατάσταση, με εξαίρεση τα τόξα των ανοιγμάτων του ανατολικού τμήματος του βόρειου τοίχου και κυρίως της δεύτερης στάθμης, καθώς και το τόξο του πρόπυλου της θύρας του βόρειου τοίχου, τα οποία έχουν ρηγματωθεί, πιθανότατα αποτέλεσμα κάποιου σεισμού. Κακή κατάσταση παρουσιάζουν τα τραβηχτά επιχρίσματα των ανοιγμάτων τα οποία μιμούνται μαρμάρινα πλαίσια, τα οποία παρουσιάζουν μεγάλη φθορά και τμηματική απόπτωση. [βλ. *Επιχρίσματα*]

[*Αναλυτικά Βλ. Πίνακα ανοιγμάτων- κουφωμάτων*]

Κουφώματα - Διαφράγματα

Τα ξύλινα κουφώματα των παλαιών θυρών της στοάς βρίσκονται σε καλή έως μέτρια κατάσταση μετά τον πρόσφατο ελαιοχρωματισμό τους. Κακή κατάσταση παρουσιάζει όμως η θύρα του διακονικού στον νότιο τοίχο καθώς έχουν αποφλοιωθεί και φθαρεί τα χρώματά της και έχουν αποδιοργανωθεί, διαβρωθεί και καταστραφεί ξυλινά μέρη. Σε καλή κατάσταση διατηρούνται τέλος τα νεότερα κουφώματα των θυρών του βόρειου και νότιου τοίχου αντίστοιχα, τα οποία όμως λόγω διαφορετικής και ευτελέστερης κατασκευής είναι πιο ευάλωτα στις καιρικές συνθήκες και απαιτούν μεγαλύτερη προστασία.

Τα διαφράγματα των παραθύρων παρουσιάζουν εξωτερικά την λογική από το χρόνο επιφανειακή φθορά (ζαχάρωμα, κιτρίνισμα) λόγω έκθεσης στο περιβάλλον, ενώ εσωτερικά παρουσιάζουν κακή εικόνα, καθώς έχει δημιουργηθεί μία κρούστα από επικαθίσεις από τον καπνό του εσωτερικού, η οποία έχει τοπικά ξεπλυθεί από νερά που έχουν μπει στο εσωτερικό από την βροχή ή από συμπυκνώσεις υδρατμών τόσο στα μάρμαρα όσο κυρίως στα υαλοστάσια. Σε κακή τέλος κατάσταση διατηρείται ο στόκος στήριξης των υαλοστασίων στα διαφράγματα με αποτέλεσμα την είσοδο νερών και αέρα έως την αποδιοργάνωση και πτώση του υαλοστασίου.

[*Αναλυτικά Βλ. Πίνακα ανοιγμάτων- κουφωμάτων*]

Δάπεδα

Σε καλή κατάσταση διατηρείται το μαρμάρινο δάπεδο του ναού

Στοιχεία εσωτερικού – Εξοπλισμός

Ρυθμολογικά στοιχεία διαρθρώσεως του εσωτερικού χώρου

Παραστάδες

Σε καλή κατάσταση διατηρούνται οι παραστάδες στο εσωτερικό του ναού.

Σφενδόνια

Σε καλή κατάσταση διατηρούνται τα σφενδόνια του εσωτερικού.

Επίκρανα - Υφαψίδια

Σε καλή κατάσταση διατηρούνται τα επίκρανα και τα υφαψίδια του εσωτερικού.

Κοσμήτες

Σε καλή κατάσταση διατηρούνται οι κοσμήτες του εσωτερικού.

Στοιχεία εξοπλισμού**Τέμπλο**

Το τέμπλο του ναού διατηρείται σε καλή κατάσταση. Οι επιφάνειές του, όμως, καλύπτονται με αιθάλη και ρύπους.

Άμβων

Ο άμβωνας του ναού διατηρείται σε καλή κατάσταση. Οι επιφάνειές του, όμως, καλύπτονται με αιθάλη και ρύπους.

Δεσποτικός Θρόνος

Ο Δεσποτικός Θρόνος και τα θωράκια της σολέας του ναού διατηρούνται σε καλή κατάσταση. Οι επιφάνειές τους, όμως, καλύπτονται με αιθάλη και ρύπους.

Ηλεκτρομηχανολογικές εγκαταστάσεις

Η εγκατάσταση ηλεκτροδοτήσεως του ναού είναι σε σχετικώς καλή κατάσταση.

Χρωματισμοί

Σε κακή κατάσταση διατηρούνται οι χρωματισμοί των όψεων. Αντιθέτως σε καλή κατάσταση διατηρούνται οι χρωματισμοί του εσωτερικού μετά την πρόσφατη τοιχογράφηση του ναού, με εξαίρεση την σημειακή εμφάνιση εξανθήσεων αλάτων.

ΠΕΡΙΒΑΛΛΩΝ ΧΩΡΟΣ**Μανδρότοιχοι**

Σε καλή κατάσταση διατηρείται γενικά ο μανδρότοιχος, ενώ σε μέτρια κατάσταση είναι η στέψη του που παρουσιάζει ρηγματώσεις και σπασίματα .

Κιγκλιδώματα

Σε καλή κατάσταση διατηρούνται τα κιγκλιδώματα με φθορά και γήρανση των βαφών τους.

Αυλόθυρες

Σε καλή κατάσταση διατηρούνται τα μεταλλικά στοιχεία των αυλοθύρων με φθορά και γήρανση των βαφών τους. Αποδιοργάνωση και κρέμασμα παρουσιάζει η δευτερεύουσα αυλόθυρα.

Δάπεδα

Το δάπεδο της αυλής διατηρείται σε κακή κατάσταση με ρωγμές και σπασίματα.

Κλίμακες

[βλ. Κλίμακες Ναού]

Φύτευση

Εικόνα εγκατάλειψης παρουσιάζει η φύτευση της αυλής στην βόρεια πλευρά του ναού.

Γ. ΠΡΟΤΑΣΗ

Γ.1 ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΕΠΕΜΒΑΣΕΩΣ

Όπως προέκυψε από την ανάλυση και τη διάγνωση που προηγήθηκαν, ο ναός του Αγίου Δημητρίου Κερατέας αντιμετωπίζει περιορισμένα προβλήματα και εν δυνάμει κινδύνους που απαιτούν αντιμετώπιση.

Στόχοι της επεμβάσεως για το έργο επί των τριών όψεων είναι :

- α. Η αντιμετώπιση των οικοδομικών προβλημάτων του ναού ανάλογα όπως και του κωδωνοστασίου, προκειμένου να σταματήσει η φθορά και να επανορθωθούν οι ζημιές που έχουν υποστεί και να αποτραπεί μελλοντική ζημιά σε περίπτωση σεισμικής δράσης.
- β. Η αισθητική αναβάθμιση του μνημείου.
- γ. Η ανάδειξη της ιστορικής και αρχαιολογικής αξίας του μνημείου.
- δ. Η λειτουργική οργάνωση κάποιων χώρων του ναού

Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων στα πλαίσια των κανόνων της συντηρήσεως και αποκαταστάσεως των μνημείων η προτεινόμενη επέμβαση βασίζεται στις γενικά παραδεκτές αρχές του Χάρτη της Βενετίας σε συνδυασμό με τις ειδικές συνθήκες και τα δεδομένα του υπό συζήτηση μνημείου. Οι βασικότερες από τις αρχές αυτές είναι :

- α. Η διατήρηση της αυθεντικότητας του μνημείου μέσω της διατηρήσεως και συντηρήσεως κατά το δυνατόν περισσοτέρων από τα αυθεντικά αρχιτεκτονικά του στοιχεία.
- β. Ο σεβασμός των αξιόλογων ιστορικών φάσεων. Η απάλειψη φάσεων επιτρέπεται κατ' εξαίρεση προκειμένου περί νεωτέρων και χωρίς καλλιτεχνική αξία αρχιτεκτονικών στοιχείων τα οποία αλλοιώνουν σημαντικά αυθεντικά στοιχεία.
- γ. Η χρήση, όπου είναι δυνατόν, παραδοσιακών υλικών και τρόπων δομής, βελτιωμένων αν αυτό θεωρηθεί απαραίτητο. Όπου τα παραδοσιακά υλικά και οι τρόποι δομής κρίνονται ακατάλληλα ή ανεπαρκή είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθούν δοκιμασμένα νέα υλικά και σύγχρονες μέθοδοι.
- δ. Η κατά το δυνατόν αναστρεψιμότητα των επεμβάσεων.
- ε. Η ένταξη με διάκριση των νέων κατασκευών από τις παλαιές.

Γ.2 ΓΕΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΕΠΕΜΒΑΣΕΩΣ

Προτείνεται η διατήρηση, ενίσχυση και αποκατάσταση του μνημείου στη γενική μορφή και τη διάταξη των όγκων του, όπως αυτές διαμορφώθηκαν κατά την ανέγερσή του.

Η επέμβαση προτείνει την αποκατάσταση της αρχικής μορφής της στέγης με αποκάλυψη των γωνιακών δωμαίων και ανάδειξη και αναβάθμιση με αποκατάσταση των όψεών του, με αποξήλωση και αντικατάσταση όλων των εμφανών στοιχείων του από ευπαθή υλικά, όπως, επίχρισμα, γύψο και πηλό.

Προτείνεται επίσης η αναδιαμόρφωση του γραφείου, προς μία σωστότερη διευθέτηση / οργάνωση των λειτουργιών (γραφείο και αποχωρητήριο) και καλύτερη εξυπηρέτηση των πιστών.

Στον περιβάλλοντα χώρο προτείνεται γενικά διατήρηση και συντήρηση των υφιστάμενων στοιχείων με αντικατάσταση του δαπέδου και τοπικές ανακατασκευές σε θέσεις του τοίχου του περιβόλου, φυτεύσεις και αυτόματο πότισμα, όπως παρουσιάζονται αναλυτικότερα στο σχετικό Εδάφιο παρακάτω.

Γ.3 ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΕΠΕΜΒΑΣΕΩΣ

Ακολουθεί αναλυτική τεχνική περιγραφή των προτεινομένων από τη μελέτη επεμβάσεων στο μνημείο και τον περιβάλλοντα χώρο του.

ΝΑΟΣ

Γενική Σημείωση: α. Για τις ανάγκες του έργου στις όψεις του Ι. Ναού θα εγκατασταθεί σύστημα ικριωμάτων με όλα τα προβλεπόμενα μέτρα προστασίας και ασφάλειας.

β. Για όλα τα προϊόντα καθαιρέσεων και αποξηλώσεων, τόσο από τον Ναό όσο και από τον περιβάλλοντα χώρο του προβλέπεται μεταφορά τους σε κατάλληλο νόμιμο χώρο απόθεσης – διάθεσης με οχήματα συμπεριλαμβανομένης της κατά περίπτωση-είδος φορτοεκγόρτωσης.

Θεμέλια

Δεν προβλέπεται επέμβαση στη θεμελίωση του κτηρίου

Τοίχοι

Για τους τοίχους προτείνεται η διατήρηση και συντήρηση και πιθανή τοπική ενίσχυση αν αυτό κριθεί απαραίτητο μετά την αποξήλωση των εξωτερικών επιχρισμάτων (στο μεγαλύτερο ποσοστό τους), Για την περίπτωση των ιχνηλατημένων ρωγμών μεγάλου πλάτους προβλέπεται συρραφή τους με ανοξείδωτα στοιχεία σχήματος Π που θα τοποθετηθούν εγκάρσια στη διεύθυνση της ρωγμής και εφαρμογή τοπικών συγκολλητικών ενεμάτων στις ρωγμές.

Η σύσταση του κονιάματος των ενεμάτων θα είναι συμβατή με εκείνη του κονιάματος δομής της τοιχοποιίας, και θα καθορισθεί μετά από εργαστηριακή έρευνα, η οποία θα γίνει μετά από λήψη δοκιμίων. Ενδεικτική σύσταση ενέματος για την συγκεκριμένη τοιχοποιία είναι η εξής : Θηραϊκή γη - Ποζολάνη τύπου «Lava» (ΑΓΕΤ ΗΡΑΚΛΗΣ) 25%, υδραυλική άσβεστος τύπου «Chaux Blanche» (Lafarge) 65%, τσιμέντο λευκό 10%, ρευστοποιητής τύπου Azoto1 1%.

Το ένεμα θα πρέπει να αναμιχθεί καλά με χειροκίνητο αναμικτήρα, ώστε να έχει μικρή επιδρωση και να εφαρμοσθεί με αντλία χαμηλής πίεσεως.

Ενέματα, εκτός από τις περιοχές των ρωγμών, θα εφαρμοσθούν στο σύνολο σχεδόν (~100%) της εξωτερικής επιφάνειας της τοιχοποιίας και εκτιμάται ότι θα έχουν όγκο περίπου 5% του όγκου των αντίστοιχων τοίχων, σύμφωνα πάντα με την εμπειρία του δυτικού τοίχου, χωρίς όμως να μπορούν να αποκλεισθούν μεγαλύτερα ποσοστά. Για την προσεγγιστικότερη κοστολόγηση το ποσοστό 8% θα ήταν επιθυμητό.

Βαθιά αρμολογήματα προβλέπονται, κατ' εκτίμηση, στο 30% της επιφάνειας των τοίχων. Η επέμβαση θα γίνει όπως παρουσιάζεται αναλυτικότερα παρακάτω στο έδαφιο για τα Τόξα. Για την προμέτρηση μπορεί να υπολογισθεί ελαφρά μεγαλύτερο ποσοστό.

Οι εκτιμώμενες σε κυμαινόμενο μήκος και με μικρή κυρίως σοβαρότητα ρηγματώσεις στις τοιχοποιίες θα αντιμετωπισθούν με τον τρόπο που αναφέρεται παρακάτω στο εδάφιο των Τόξων.

Κίονες

Όσον αφορά τους μαρμάρινους κίονες και ειδικότερα τα μαρμάρινα κιονόκρανα του ναού (δυτική όψη) προβλέπεται ο καθαρισμός τους από τις επικαθίσεις από ειδικευμένο συνεργείο συντηρητών με χρήση ειδικών επιθεμάτων στην ακόλουθη διαδικασία: διαβροχή

της επιφάνειας, επάλειψη ειδικά παρασκευασμένου επιθέματος (πάστας), στεγάνωση και παραμονή του επιθέματος, αφαίρεση, έκπλυση έλεγχος και επανάληψη.

Σημείωση: Ανάλογη εργασία προβλέπεται και για την περίπτωση της μαρμάρινης βάσης τοιχτής τοιχοποιίας τόσο με καθαρισμό όσο και με ειδικά επιθέματα-πάστες.

Τόξα

Τα οικοδομικά και δομικά προβλήματα των τόξων του μνημείου θα αντιμετωπισθούν παράλληλα και με τρόπο ανάλογο με εκείνα των τοίχων. Συγκεκριμένα προτείνονται :

Διατήρηση, στερέωση και ενίσχυση των τόξων των ανοιγμάτων με :

- ο Αρμολογήματα στις θέσεις όπου το αρχικό κονίαμα δομής παρουσιάζει σοβαρές φθορές. Το ποσοστό εκτιμάται σύμφωνα και με την εμπειρία εφαρμογής στην Δυτική πλευρά του Ι. Ναού σε 30% της επιφάνειας. Το αρμολόγημα θα γίνει ως εξής : θα προηγηθεί βαθύς καθαρισμός των αρμών από τα σαθρά κονιάματα δομήσεως σε ικανό βάθος, δηλαδή άνοιγμα των αρμών και καθάρισμα, αφαίρεση χαλαρών μικρών λίθων και κονιαμάτων, έκπλυση των αρμών σε όλο το βάθος με νερό, «τσιβίκωμα» με μικρούς λίθους και στη συνέχεια θα γίνει προσεκτικό αρμολόγημα (γέμισμα) με πατητό ασβεστοσιμεντοκονίαμα με σύσταση 1 ασβέστη : 2 λευκό τσιμέντο : 4 άμμο. Πρέπει να καταβληθεί προσπάθεια να καθαιρεθούν μόνο τα σαθρά κονιάματα και να διατηρηθεί όσο το δυνατόν μεγαλύτερο ποσοστό των αρχικών, εφ' όσον αυτά παρέχουν επαρκή προστασία στην τοιχοποιία.

- ο Εφαρμογή συγκολλητικών ενεμάτων στις περιοχές των ρηγματώσεων. Η σύσταση του κονιάματος των ενεμάτων θα είναι συμβατή με εκείνη του κονιάματος δομής της τοιχοποιίας, και θα καθορισθεί μετά από εργαστηριακή έρευνα, η οποία θα γίνει μετά από λήψη δοκιμίων. Για την περιοχή των τόξων η σύσταση του συγκολλητικού ενέματος ενδείκνυται να είναι: Θηραϊκή γή - Ποζολάνη τύπου «Lava» (ΑΓΕΤ ΗΡΑΚΛΗΣ) 25%, υδραυλική άσβεστος τύπου «Chaux Blanche» (της Lafarge) 55%, τσιμέντο λευκό 20%, ρευστοποιητής τύπου AzotoI 1%. Το ένεμα θα πρέπει να αναμιχθεί καλά με χειροκίνητο αναμικτήρα, ώστε να έχει μικρή εφίδρωση και να εφαρμοσθεί με αντλία χαμηλής πίεσεως.

Θόλοι

Προληπτική στερέωση της θολοδομίας των γωνιακών διαμερισμάτων του υπερώου προτείνεται να γίνει με επέμβαση στα εξωράχια τους ως εξής : Μετά την αποξήλωση των υπερκειμένων δαπέδων των παλαιών βατών δωματίων προβλέπεται

καλός καθαρισμός των εξωραχίων, που θα περιλαμβάνει

ξεμπάζωμα,

καθαρισμό με αέρα και στη συνέχεια

εξυγίανση και ενίσχυση της κατασκευής των θόλων με βαθύ αρμολόγημα με κονίαμα με σύσταση όμοιο με εκείνο που θα χρησιμοποιηθεί στους τοίχους (βλ. παραπάνω).

Τέλος τα εξωράχια των θόλων θα ενισχυθούν με

διάστρωση ασβεστοκονιάματος οπλισμένου με ίνες πολυπροπυλενίου.

Σημειώσεις:

1. Τα αναφερόμενα ποσοστά τόσο στα Ενέματα όσο και στα Αρμολογήματα τα οποία παρουσιάσθηκαν παραπάνω είναι σύμφωνα με την εμπειρία ανάλογων ποσοτήτων που υλοποιήθηκαν στην δυτική όψη και τα κωδωνοστάσια, περιοχές που ήδη έχουν αποκατασταθεί. Ειδικότερα έχει προβλευθεί ελαφρά αύξηση για την περίπτωση των 3 όψεως λόγω της πιθανής μεγαλύτερης φθοράς στην βόρεια όψη.
2. Για την ενίσχυση των θόλων και την θωράκισή τους έναντι σεισμικής καταπόνησης, προτάθηκε αρχικά η τοποθέτηση ελκυστήρων, η οποία όμως δεν εγκρίθηκε σε αυτή την φάση.

Στέγες - Δώματα

Η στέγη του ναού προβλέπεται να περιορισθεί στον σταυρικό του πυρήνα. Η επέμβαση περιλαμβάνει:

προσεκτική αποξήλωση των στεγών που καλύπτουν τα γωνιακά διαμερίσματα, ανακατασκευή των γείσων, αποκατάσταση των εκεί στηθαίων με τα διακοσμητικά ανοίγματά τους και στοιχεία και στεγάνωση και συντήρηση των πατωμάτων των δωματίων.

Αυτή θα γίνει ως εξής :

Μετά τις επεμβάσεις στερεώσεως της θολοδομίας (βλ. παραπάνω) θα γίνει διαμόρφωση της τελικής επιφάνειας του δώματος η οποία θα περιλαμβάνει στρώση γεμίματος από ασβεστοκονιοδέμα με σύσταση ασβέστη, άμμο και γαρμπίλι και εν συνεχεία στρώση εξομάλυνσης από τσιμεντοκονία, τοποθέτηση υδρομονωτικής διαπνέουσας μεμβράνης τύπου DELTA PVC ISOMAT, η οποία θα γυρίζει και σε κατακόρυφες επιφάνειες τοίχων και στηθαίων κατά 15 εκ. τουλάχιστο, θα στερεώνεται δε στην τοιχοποιία και θα προσχωρεί και μέσα στους σωλήνες αποροής σύμφωνα και με οδηγίες της απαραίτητης για το είδος του έργου *ειδικής επίβλεψης*. Ακολουθεί διαμόρφωση ρύσεων από κισηρομπετόν και τέλος η κατασκευή του δαπέδου του δώματος από πλάκες μαρμάρου 30X30 εκ τύπου Μαρμαρά, με ανάλογα περιθώρια πάχους 2 εκ.

Στις πρόσφατα ανακατασκευασμένες στέγες του τρούλλου και των σκελών του σταυρού δεν προβλέπονται άλλες επεμβάσεις, πέρα από την αποκατάσταση των τελειωμάτων τους προς τα βατά δώματα.

Παρά την σχετικά πρόσφατη ανακατασκευή όμως κρίθηκε απαραίτητη η επέμβαση στην κεράμωση μετά και από την εμπειρία εφαρμογής στην δυτική πλευρά του μνημείου. Ειδικότερα προβλέπεται: Μαλακή υδροβολή της κεράμωσης, και Βαφή της άνω επιφάνειάς της με κατάλληλο χρώμα –ανάλογο του φυσικού- τόσο σε απόχρωση όσο και σε υλικό.

Πατώματα

Δεν προβλέπεται να γίνουν επεμβάσεις στα πατώματα του ναού.

Στοιχεία όψεων

Γείσα

Τα γείσα προβλέπεται να ανακατασκευαστούν εξ ολοκλήρου από ασβεστοκονίαμα ενισχυμένο με ίνες πολυπροπυλενίου με την παραδοσιακή τεχνική στην υπάρχουσα, εφ' όσον είναι σε καλή κατάσταση, ή σε νέα υποδομή από όμοιες με τις αρχικές σχιστόπλακες και πλίνθους. Για την κατηγοριοποίηση ως προς την πολυπλοκότητα βλ. σχετικά και παρακάτω αλλά και στι τεύχη Δημοπράτησης.

[βλ. και Επιχρίσματα].

Παραστάδες

Προβλέπεται η ανακατασκευή όλων των παραστάδων των όψεων από νέα επιχρίσματα.

[βλ. και *Επιχρίσματα*].

Κεραμικός & Γύψινος Διάκοσμος (Γεισίποδες, Ρόδακες, Ακροκέραμα)

Όλα τα στοιχεία του κεραμικού και γύψινου διακόσμου προτείνεται να αντικατασταθούν από αντίγραφα, τα οποία θα κατασκευασθούν από λευκό τσιμέντο και αδρανή. Τα ποσοστά αντικατάστασης θα είναι σύμφωνα με την εμπειρία από άλλα έργα και άλλα μέρη του Ναού. (τάξη ~ 50%) Η διαδικασία που θα ακολουθηθεί είναι η εξής : Από αντίστοιχα σωζόμενα στοιχεία θα κατασκευασθούν γύψινες μήτρες, στις οποίες θα χυτευθούν γύψινα αντίγραφα. Μεταξύ του πωρολίθου και του γύψου παρεμβάλλεται φύλλο τσίγκου (Zinnfolie) που εμποδίζει το γύψο να έρθει σε επαφή με το πωρόλιθο. Από αυτά τα αντίγραφα θα κατασκευασθούν ελαστικοί τύποι (σιλικόνης), στους οποίους θα χυτευθούν αντίγραφα από τεχνητό λίθο. Η σύσταση του τεχνητού λίθου είναι από λευκό τσιμέντο, χαλαζιακή άμμο και χρωστικές ουσίες. Σε κάποια σημεία πιθανόν να χρειασθεί και πατίνα, με στόχο την πιστότερη απομίμηση του μαρμάρου και του πωρολίθου και την αισθητική εναρμόνιση, κατά συνέπεια, των αυθεντικών με τα νέα μέλη. Ο οπλισμός των αντιγράφων θα είναι από ανοξείδωτο χάλυβα.

Κοσμήτες

Ανακατασκευή όλων των κοσμητών όπως και όλων των στοιχείων της όψης προβλέπεται μετά τις εργασίες στις όψεις. Τα είδη των κοσμητών κατηγοριοποιήθηκαν στα πλαίσια της Οικονομοτεχνικής Μελέτης-Τευχών Δημοπράτησης ώστε να αντιστοιχισθεί ορθολογικότερα η τιμή εφαρμογής τους.

[*Αναλυτικά βλ. Επιχρίσματα για σχετικά υλικά*].

Θωράκια (Στηθαία-Κιγκλιδώματα)

Ανακατασκευή των επικαλύψεων και συντήρηση της υποδομής προβλέπεται για όλα τα στηθαία.

Λοιπά στοιχεία

Ανακατασκευή από νέο το νέο επίχρισμα προβλέπεται και για τους γωνιόλιθους των κωδωνοστασίων. Η υλοποίηση της επέμβασης εκεί όπως και στην δυτική πλευρά γενικότερα χρίζει προτεραιότητας.

Σε όλα τα γείσα αλλά και στις μαρμαροποδιές των παραθύρων προβλέπεται τοποθέτηση ακίδων για πτηνά, κατάλληλου υλικού και τρόπου στεραίωσης για το κλίμα και την ποσότητα ηλιασμού και UV στην περιοχή του μνημείου.

Επιχρίσματα

Για τα επιχρίσματα των όψεων προβλέπεται πλήρης καθαίρεση και κατασκευή νέων που θα γίνουν μετά τις όποιες επισκευές της επιφάνειας των τοίχων σε τρία χέρια, πρώτο χέρι («πεταχτό») αποκλειστικά από ασβέστη και ελάχιστη άμμο (4 :1) (γιαγλί), ενισχυμένο με ίνες πολυπροπυλενίου, δεύτερο χέρι («χονδρό») από ασβεστοτσιμεντοκονίαμα με σύσταση: 2 άμμος : 1 ασβέστη : 1/2 τσιμέντο, με οδηγούς και τρίτο χέρι («ψιλό») από ασβεστοτσιμεντοκονίαμα με σύσταση : 2 μαρμαρόσκονη : 1 ασβέστη : 1/2 τσιμέντο, πατητό με το μυστήρι.

Εναλλακτική πρόταση είναι να γίνουν τα επιχρίσματα από έτοιμο κονίαμα τύπου

«Chaux Lafarge» το οποίο εμπεριέχει και χρώμα.

Τα τοιχογραφημένα επιχρίσματα που καλύπτουν το εσωτερικό του ναού προτείνεται να συντηρηθούν μετά το πέρας ενός έτους, από συνεργείο ειδικευμένων συντηρητών, για καθαρισμό και απομάκρυνση εξανθήσεων που ήδη υπάρχουν καθώς και αυτών που τυχόν εμφανιστούν λόγω των εργασιών.

Ανοιγματα

[Βλ. Πίνακα ανοιγμάτων- κουφωμάτων]

Κουφώματα - Διαφράγματα

Τα παλαιά κουφώματα που σώζονται προβλέπεται να διατηρηθούν και να συντηρηθούν. Από τα διατηρούμενα κουφώματα θα ξεκρεμαστούν τα φύλλα τα οποία και θα μεταφερθούν στο ξυλουργείο για συντήρηση και προσωρινή φύλαξη. Η επισκευή τους θα γίνει με αποκοπή των φθαρμένων τμημάτων ή μελών, συμπλήρωση με τμήματα ξυλείας ίδιας με αυτήν του κουφώματος, αντίστοιχης διατομής, σύνδεση παλαιών και νέων ξύλων, αποκατάσταση του συνόλου, βελτίωση με τη προσθήκη ελαστικών παρεμβλημάτων προκειμένου να καταστούν πιο λειτουργικά και μονωτικά, επανατοποθέτηση και ρύθμισή τους. Τα πλαίσια των κουφωμάτων θα ζυγιστούν και θα στερεωθούν και ακολούθως θα επενδυθούν με κόντρα πλακέ καρφωμένο με λεπτά καρφάκια ή με χονδρό νάυλον για την προστασία τους κατά τη διάρκεια των εργασιών.

Πριν την βαφή των παλαιών κουφωμάτων που διατηρούνται θα προηγηθεί αφαίρεση των παλαιών χρωμάτων με διαβρωτικό και με σχολαστικό τρίψιμο των επιφανειών με γυαλόχαρτο για απομάκρυνση όλων των παλιών στρώσεων χρώματος. Κατόπιν ακολουθείται διαδικασία βαφής με τα εξής στάδια: προστασία (λάδωμα), στοκάρισμα, βελατούρα και βάψιμο σε δύο χέρια.

Τα νεότερα κουφώματα του βόρειου και νότιου τοίχου προβλέπεται να διατηρηθούν, να συντηρηθούν και να βαφτούν. Από τα διατηρούμενα κουφώματα θα ξεκρεμαστούν τα φύλλα τα οποία και θα μεταφερθούν στο ξυλουργείο για συντήρηση και προσωρινή φύλαξη. Η συντήρησή θα περιλαμβάνει σύνδεση των τυχόν αποδιοργανωμένων μελών, αποκατάσταση του συνόλου και βελτίωση με τη προσθήκη ελαστικών παρεμβλημάτων προκειμένου να καταστούν πιο λειτουργικά και μονωτικά, επανατοποθέτηση και ρύθμισή τους. Τα πλαίσια των κουφωμάτων θα συντηρηθούν, και προστατευτούν κατά τη διάρκεια των εργασιών με τρόπο όμοιο με αυτόν των παλαιών κουφωμάτων. Πριν την βαφή τους θα προηγηθεί αφαίρεση των παλαιών βερνικιών με διαβρωτικό και με σχολαστικό τρίψιμο των επιφανειών με γυαλόχαρτο για απομάκρυνση όλων των παλιών στρώσεων βερνικιού. Κατόπιν ακολουθείται διαδικασία βαφής με τα εξής στάδια: προστασία (λάδωμα), στοκάρισμα, βελατούρα και βάψιμο σε δύο χέρια.

Ειδικότερα για την περίπτωση της ταμπλαδωτής θύρας Ιερού προβλέπεται κατασκευή και τοποθέτηση νέας ξύλινης αφού η κατάσταση της υφιστάμενης είναι ιδιαίτερα επιβαρυνμένη.

Τα μαρμάρια διαφράγματα προτείνεται να διατηρηθούν και συντηρηθούν. Η επισκευή τους θα γίνει με συμπλήρωση των θραυσμένων και κατεστραμμένων μαρμάρινων φύλλων επένδυσης της εξωτερικής όψης (πεσσίσκων, τόξων και ταινιών) με αντίστοιχης διατομής, σύστασης και απόχρωσης νέα μαρμάρια τμήματα, συμπλήρωση

των αντίστοιχων κατεστραμμένων υαλοστασίων και αντικατάσταση του υλικού στερέωσης των υαλοστασίων με σιλικόνη. Θα ακολουθήσει καθαρισμός και προστασία των μαρμαρίνων επιφανειών τόσο του εξωτερικού όσο και του εσωτερικού για απομάκρυνση των επικαθίσεων, από ειδικό συνεργείο συντηρητών, με την εξής επαναλαμβανόμενη διαδικασία: διαβροχή της επιφάνειας, επάλειψη ειδικά παρασκευασμένου επιθέματος (πάστας), στεγάνωση και παραμονή του επιθέματος, αφαίρεση και έκπλυση. Παρ'όλα αυτά κρίνεται ότι ποσοστό 10% περίπου των διαφραγμάτων θα χρειασθεί αντικατάσταση σύμφωνα και με την εμπειρία από την υλοποίηση της επέμβασης στην δυτική πλευρά. Τα νέα διαφράγματα θα είναι από μάρμαρο διαμορφωμένα με ανάλογο των υφιστάμενων τρόπο.

Για την προστασία των διαφραγμάτων κατά τη διάρκεια των εργασιών προβλέπεται η κάλυψη των διαφραγμάτων και επενδεδυμένων επιφανειών με κόντρα πλακέ ή με χονδρό νάυλον στερεωμένο στο άνοιγμα.

[Βλ. Πίνακα ανοιγμάτων- κουφωμάτων]

Προβλέπεται η καθαίρεση των μαρμαροποδιών παραθύρων και γείσων καθώς και η τοποθέτηση νέων μαρμαροποδιών από σκληρό μάρμαρο τύπου Μαρμαρά ή Καβάλας, τόσο στα πάνω παράθυρα όσο και στα κάτω αλλά και στα γείσα, καθ'όσον έχει κριθεί αναγκαία εργασία από την κατάσταση των υφιστάμενων.

Δάπεδα

Δεν προβλέπεται να γίνουν επεμβάσεις στα δάπεδα του ναού, εκτός από τον απαραίτητο καθαρισμό από τις εργασίες συντήρησης και επισκευής.

Ρυθμολογικά στοιχεία διαρθρώσεως του εσωτερικού χώρου

Παραστάδες

Οι παραστάδες του εσωτερικού προτείνεται να διατηρηθούν ως έχουν.

Σφενδόνια

Τα σφενδόνια του εσωτερικού προτείνεται να διατηρηθούν ως έχουν.

Επίκρανα - Υφαψίδια

Τα επίκρανα και τα υφαψίδια του εσωτερικού προτείνεται να διατηρηθούν ως έχουν.

Κοσμήτες

Οι κοσμήτες του εσωτερικού προτείνεται να διατηρηθούν ως έχουν.

Στοιχεία εξοπλισμού

Τέμπλο

Το τέμπλο προτείνεται να διατηρηθεί ως έχει. Οι επιφάνειές του θα καθαρισθούν από την αιθάλη και τους ρύπους με απλό πλύσιμο.

Αμβων

Ο άμβων προτείνεται να διατηρηθεί ως έχει. Οι επιφάνειές του θα καθαρισθούν από την αιθάλη και τους ρύπους με απλό πλύσιμο.

Δεσποτικός Θρόνος - Θωράκια

Ο δεσποτικός θρόνος και τα θωράκια προτείνεται να διατηρηθούν ως έχουν. Οι επιφάνειές τους θα καθαρισθούν από την αιθάλη και τους ρύπους με απλό πλύσιμο.

Ηλεκτρομηχανολογικές εγκαταστάσεις

Προτείνεται η κατασκευή ηλεκτρολογικής εγκαταστάσεως καθώς και εγκαταστάσεων υδρεύσεως και αποχετεύσεως για τις λειτουργικές ανάγκες του νέου γραφείου και του νέου αποχωρητηρίου (βλ. και παρακάτω).

Χρωματισμοί

Οι τελικές επιφάνειες των νέων επιχρισμάτων προτείνεται, στην περίπτωση κατασκευής τους κατά το συμβατικό τρόπο, να χρωματισθούν με ακρυλικά ή πυριτικά χρώματα τύπου «Renovat», αφού προηγηθεί υδροφοβίωση. Η χρωματικές αποχρώσεις στις 3 όψεις (Βόρεια, Ανατολική και Νότια, θα είναι ίδιες με αυτές που έχουν εφαρμοσθεί στην Δυτική και τα κωδωνοστάσια.

ΠΕΡΙΒΑΛΛΩΝ ΧΩΡΟΣ

Μανδρότοιχοι

Για την στέψη του μανδρότοιχου της αυλής παρά την αρχική σκέψη για αντικατάσταση από λευκό μάρμαρο ή ασβεστόλιθο τελικά προβλέπονται:

1. Συντήρηση της υφιστάμενης στέψης του μαντρότοιχου από σκυρόδεμα, με ειδικό διάλυμα, σε ποσοστό ~25% του συνόλου,
2. Στέψη μαντρότοιχου με νέα ισχυρή τσιμεντοκονία πατητή, με ελαφρά καμπυλότητα,
3. Διαμόρφωση σκοτίας στην τσιμεντοκονία,
4. Διαμόρφωση ακμών στέψης από τσιμεντοκονία .
5. Νέες συνδέσεις των μαρμάρινων κιονίσκων του με την στέψη, σε εκτιμώμενο ποσοστό ~40% του συνόλου.

Για το αρμολόγημα του τοίχου προτείνεται καθαρισμός με βούρτσες για απομάκρυνση των στρωμάτων χρώματος. Το ποσοστό των αρμολογημάτων επί επιφάνειας τοίχου εκτιμάται ότι θα κυμανθεί σε ποσοστό ~75% τόσο στην μέσα όσο και στην έξω παρειά.

Πάρα από τα παραπάνω στον αυλότοιχο προβλέπεται καταπολέμηση της βλάστησης, η οποία κατά εποχές έχει έντονη επιβλαβή παρουσία, με κατάλληλα δόκιμα χημικά διαλύματα.

Κιγκλιδώματα

Για τα κιγκλιδώματα προτείνεται διατήρηση και συντήρηση με απομάκρυνση των χρωμάτων με διαβρωτικό και τρίψιμο με γυαλόχαρτο και βαφή με ειδικά αντισκωριακά προστατευτικά και χρώματα.

Αυλόθυρες

Για τα κιγκλιδώματα προτείνεται διατήρηση και συντήρηση με απομάκρυνση των χρωμάτων με διαβρωτικό και τρίψιμο με γυαλόχαρτο και βαφή με ειδικά αντισκωριακά προστατευτικά και χρώματα και ζύγισμα των θυροφύλλων.

Δάπεδα

Το δάπεδο της αυλής προτείνεται να αντικατασταθεί με πλάκες μαρμάρινες γκρι απόχρωσης σε ελεύθερα μήκη.

Φιλέτα λευκού μαρμάρου θα ορίζουν την νέα πλακόστρωση και τα παρτέρια.

Στην περιοχή της κεντρικής πόρτας της νότιας πλευράς –αυτής της κεραίας δηλαδή- προβλέπεται κατασκευή και τοποθέτηση νέου μαρμαροθετήματος σχετικά απλού σταυροειδούς σχήματος.

Για την υλοποίηση της επέμβασης στα δάπεδα της αυλής εκτιμάται ότι θα απαιτηθεί εκσκαφή και συμπλήρωση του Gross beton τοπικά με κατάλληλο ελαφρύ οπλισμό με δομικό πλέγμα.

Κλίμακες

Για τις κλίμακες του περιβάλλοντα χώρου οι οποίες είναι ουσιαστικά οι κλίμακες Κλίμακες] προς τις αντίστοιχες πόρτες του Ι. Ναού προβλέπεται: 1. Καθαρισμός με ήπια υδραμμοβολή και 2. Στοκαρίσματα με ειδικά κονιάματα.

Φυτεύσεις

Στον περιβάλλοντα χώρο του Ι. Ναού προβλέπεται η κατασκευή παρτεριών πολύ χαμηλού ή μηδενικού ύψους με κατάλληλο χώμα για φύτευση και ανάπτυξη δένδρων και ποοδών φυτών. Το όριό τους θα είναι από σκυρόδεμα κατηγορίας μικρών έργων και εκτός από το χωμα φύτευσης προβλέπεται τοποθέτηση στρώσης σκύρων γκρία απόχρωσης και χαμηλότερα γεωυφάσματος.

Στα εν λόγω παρτέρια και γενικότερα στον περιβάλλοντα χώρο, προβλέπεται φύτευση δέντρων και ποοδών φυτών όπως παρουσιάζεται στα αντίστοιχα σχέδια της μελέτης. Ειδικότερα εμπρός στο Γραφείο του Ναού θα φυτευθεί συστοιχία δενδρολίβανων με χαμηλό κλάδεμα.

Σύστημα αυτόματου ποτίσματος θα εφαρμοσθεί στο σύνολο της φύτευσης με φρεάτιο και μηχανισμό δίπλα στην ΝΑ γωνία του Γραφείου με αγωγούς χρώματος καφέ και διέλευση κάτω από την πλακόστρωση (όπου χρειάζεται) μέσω σωληνώσεως σπιράλ.

Αναδιarrύθμιση – Αναμόρφωση Γραφείου

Προβλέπεται η μεταφορά και μεγένθυση του αποχωρητηρίου με νέα δάπεδο και επιστρώσεις τοίχων (όχι ολικές) με κεραμικά πλακίδια. Επίσης διατήρηση των ανοιγμάτων αντικατάσταση των δαπέδων με κεραμικά πλακίδια καθώς και των των επιχρισμάτων με μικρή αναδιαμόρφωση της όψης, μέσω επιφανειών με υποχώρηση της τελικής επιφάνειας και σκοτιών στα άκρα. Επίσης θα αντικατασταθούν τα κιγκλιδώματα και τα υδραυλικά. Μικρής κλίμακας μετατροπή θα γίνει στα ηλεκτρολογικά. Η εν επαφή με τους τοίχους του Ναου επιδερμική τοιχοποιία θα καθαιρεθεί εφόσον η απομάκρυνσή της δεν δημιουργεί προβλήματα.

Χρωματισμοί προβλέπονται τόσο εξωτερικά όσο και εσωτερικά.

Οι εργασίες για το κάθε έργο – υποέργο θα αναφέρονται ανάλογα και στις αντίστοιχες Τεχνικές Περιγραφές των Οικονομοτεχνικών Μελετών – Τευχών Δημοπράτησης.

#

Γ.4 ΣΕΙΡΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Εγκατάσταση ικριωμάτων στο εξωτερικό και εσωτερικό του ναού

Αφαίρεση κουφωμάτων για επισκευή και κάλυψη των υπολοίπων για προστασία

Καθαίρεση εξωτερικών επιχρισμάτων

Επεμβάσεις στις τοιχοποιίες – Τοπική εφαρμογή ενεμάτων

Τοποθέτηση συστήματος ελκυστήρων

Αποξήλωση επικαλύψεως στέγης δωμαίων γωνιακών διαμερισμάτων

Αποξήλωση δαπέδου δωμαίων γωνιακών διαμερισμάτων

Ενίσχυση και στεγάνωση θολοδομίας γωνιακών διαμερισμάτων

Κατασκευή δαπέδου γωνιακών διαμερισμάτων

Επισκευές φέροντος οργανισμού νέων γείσων

Καθαίρεσεις και αναδιαρρυθμιση τοίχων Γραφείου

Κατασκευή νέων επιχρισμάτων

Κατασκευή νέων τραβηχτών επιχρισμάτων των στοιχείων των όψεων

Καθαρισμός διαφραγμάτων, κεραμικών και μαρμάρινων στοιχείων.

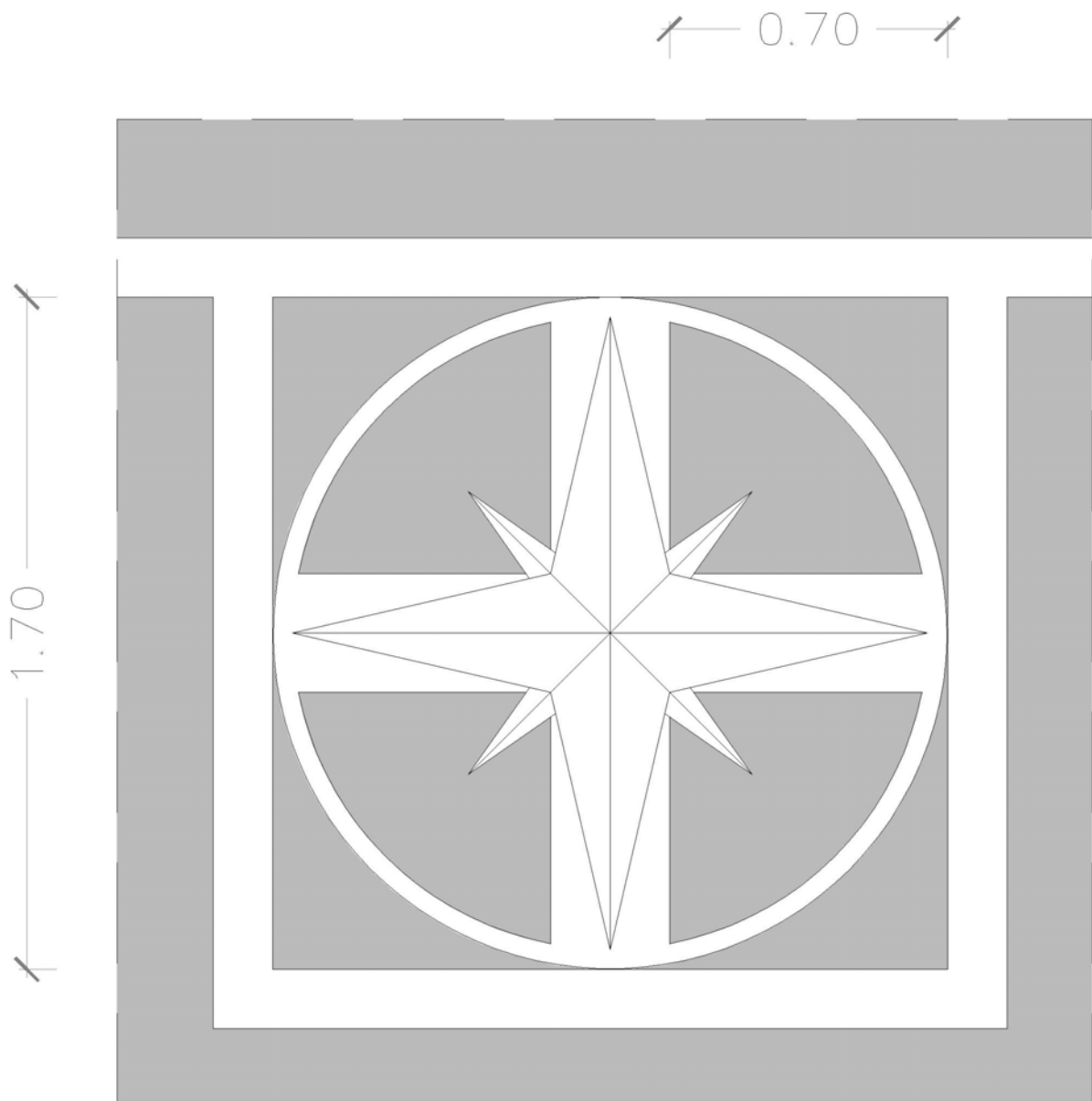
Αποκάλυψη καλυμμένων κουφωμάτων και διαφραγμάτων ανοιγμάτων προκειμένου να καθαρισθούν και να συντηρηθούν

Επανατοποθέτηση συντηρημένων κουφωμάτων

Απομάκρυνση μπάζων

Επεμβάσεις - διαμορφώσεις περιβάλλοντος χώρου

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Σχέδιο λεπτομέρειας μαρμαροθετήματος Νότιας πόρτας.
Βλ. σχέδιο ΠΡ.01-Κάτοψη Α